श्रीः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

श्रीमान् वेङ्कटनाथार्यः कवितार्किककेसरी।
वेदान्ताचार्यवर्यो मे सन्निधत्तां सदा हृदि॥

श्रीमद्वेङ्कटाध्वरि विरचितम्

॥ श्रीलक्ष्मीसहस्रम् ॥

॥ सौन्दर्यस्तबकः ॥

This document has been prepared by*

Sunder Kidambi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness *śrīmad āṇḍavan* of *śrīraṅgam*

*This was typeset using LaTeX and the **skt** font.

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

॥ सौन्दर्यस्तबकः ॥

वन्दे सौन्दर्यपर्याप्तिभूमिं कामपि देवताम्।
अब्जं सहोदरं यस्याः शंसन्त्यब्जशरं सुतम्॥ १ ॥

अद्वैतमक्षिभिरिह श्रवसां यदि स्याद्
द्वैतं पृथग्यदि पुना रसनासु च स्यात्।
ईशीय वर्णयितुमर्णवराजकन्ये
तत्तादृशं किल तवावयवाभिरूप्यम्॥ २ ॥

मौलौ त्वयापि विधृतो मधुपौघमैत्रीं
चित्रं करोति कमले चिकुरप्रपञ्चः।
माने कृतेऽपि भजते मलिनैकसख्यं
प्रायेण हन्त कुटिलप्रकृतिः स्वभावात्॥ ३ ॥

न त्वं दधासि नवचम्पकमाल्यमम्ब
कर्तुं निसर्गसुरभौ कबरे सुगन्धम्।
किं तर्हि कुन्तळपरीमलसारलाभ
लोभभ्रमद्भ्रमरलोकनिवारणाय॥ ४ ॥

रुचं रचयितुं कचे रुचिरपुष्पवर्गैः समं
सदा वहसि भूषणं सह सुधांशुना पूषणम्।
उभावभवतामतो जननि पुष्पवन्ताविमौ
तयोर्घटनयोत्तमश्रियमुपैषि तत्रार्थिकीम्॥ ५ ॥

सुमनोवरवासवासनाध्युषिताः कृष्णघनाप्तिशालिनः।
वरदेविजयन्ति कुन्तला भवदीयाः सकलापभृज्जयाः॥ ६ ॥

जलभृद्रुचिभाजि सिन्धुकन्ये शिखिषु द्वेषमुपेयुषि प्रकामम्।
तमसाकलिते तवोपपन्नः कुटिले कुन्तलमण्डलेऽहिबन्धः॥ ७ ॥

अलकाकृतिरग्र्यपुष्पकान्ता प्रबलश्रीदतया तव प्रसिद्धा।
नवनीलरुचोज्ज्वला मुरारेर्वनिते भाति मुकुन्दलालितश्रीः॥ ८ ॥

भुवनोत्तरसिन्धुभूषितो घनशैवालकवत् कचो ध्रुवम्।
सुरुचा महितो हिमालयोदितयोद्भासितमीनलक्षणः॥ ९ ॥

हन्त लक्ष्मि तव कुन्तलव्रजं चामरं वदति पामरोऽपि कः।
प्राक्तनस्तु हरिणोपलालितः पश्चिमं यदपुरस्कृतं मृगैः॥ १० ॥

सिन्दूरकान्तां जगदम्ब मल्ली सराभिरामां चिकुरावलिं ते।
मन्यामहे देवि कलिन्दकन्यां गङ्गासरस्वत्युदितानुषङ्गाम्॥ ११ ॥

सुतरामलकव्रजः प्रसूनान्यलमम्लानिविरोचितानि बिभ्रत्।
सुरभिस्फुरितः सुपुत्रि धात्र्याः सुमहारामविभूषितो विभाति॥ १२ ॥

आपीडयन्ति कुसुमेषुशरा निकामम्
आत्मानमित्यखिलधात्रि रुषेव देवः।
आपीडयत्यनुदिनं तव कुन्तलात्मनि
अन्धे तमस्यहह सूनकुलं मुकुन्दः॥ १३ ॥

बध्नासि हन्त सुरभौ सुमनोभिरम्ब
साकं हरेरपि मनो निजकेशपाशे।
आमोदमग्र्यमत एव तदेत्यनन्त
किं न क्षमं गुणवदाश्रयणं गुणाय॥ १४ ॥

त्रैलोक्यमातरजहन्निजशाखमेव
दृष्टं कुलं सुमनसां फलवद्धि लोके।
अप्याहृतं बहिरहो सफलं प्रसूनं
काल्पद्रुमं तु भवतीकचमण्डलेन॥ १५ ॥

सुमैर्दिव्यैराम्रेडितसहजसौरभ्यसुभगं
कचं ते कल्याणि भ्रमति परितो भृङ्गनिचयः।
ध्रुवं तत्सारूप्यं स्वयमभिलषन् झङ्कृतिमिषात्
स्तुवन् प्रादक्षिण्यक्रममखिलमातः कलयति॥ १६ ॥

प्रभोर्नाभीपद्मं भ्रमरततिरुत्सृज्य पतति
स्थिरामोदालम्बे चिकुरनिकुरम्बे जननि ते।
मनागब्धेः कन्ये मधुरिपुसमीपे परिचयो
न रोचेत प्रायो ननु मधुपवर्गस्य मनसे॥ १७ ॥

क्षममिदं कलशोदधिकन्यके तव कचस्थिरसौरभलोभतः।
विकचसूनविशेषपरीमलं जहदिह भ्रमति भ्रमरव्रजः॥ १८ ॥

निहितास्तव कुन्तलान्धकारे निबिडेमारजनिस्थिरप्रकर्षे।
कलयन्ति नवस्रजो विचित्रं कमले कामपि सौरभानुवृत्तिम्॥ १९ ॥

कुन्तलो नियमितोऽपि भवत्या चञ्चलो भवति तामसरुच्या।
न्यक्करोति परिशोभितमालोत्कर्षमम्ब परिपुष्यति चैनम्॥ २० ॥

कञ्जालये कमपि तावकफालभागं
सञ्जातशोभमलकावलिमेलनेन।
उत्प्रेक्षते भुवि न कस्तरुणेन्दुमब्धेः
उत्थानकालभवशैवलभारयोगम्॥ २१ ॥

चिरं ते वक्त्रेण श्रितचिकुरवर्गेण कमले
तुलां चेदारोढुं तुहिनकिरणोऽयं स्पृहयते।
तदा गाढं सख्यं तिमिरनिकरैर्विन्दतु जवात्
अवाप्नोतु प्रावृड्जलमुगविनाभावमपि वा॥ २२ ॥

पुरुषनयनयुग्मं पुष्पवन्तात्मकं ते
सह निवसति हर्षात् सन्ततं वक्त्रबिम्बे।
तदिह जलधिकन्ये तन्महादर्शलीलां
भजत इति कवीनां भारती सूनृतैव॥ २३ ॥

आदर्शे प्रतिबिम्बमेव धृतवत्यारोप्य मुग्धा जना
मातस्त्वन्मुखकान्तिचौर्यमनघे मृद्नन्ति तं पाणिभिः।
हा सङ्क्रामति साधु तन्मलिनिमा हस्तेषु तेषां स्वयं
दद्ध्यान्नूनमनेनसां हि कलुषं मिथ्याभिशंसन् जनः॥ २४ ॥

विकचस्य कचोज्ज्वलेन पद्मे विकलङ्केन कथं नु पङ्कभाजः।
सरसेन गतस्य नीरसत्त्वं जलजातस्य भवन्मुखेन सख्यम्॥ २५ ॥

विजिते सति ते मुखेन राजन्यपि दुर्गेश्वरमौलिपूज्यपादे।
वनवासितयातपस्पृहाणां विजये को विशयः कुशेशयानाम्॥ २६ ॥

मदवनजमहो महातपश्री कृतरुचि ते मुखजन्म लिप्समानम्।
अपि यदि तदधःशिरस्तपस्येज्जनवदनं कमले भवेत्तथापि॥ २७ ॥

तदब्जमब्जश्च तवाननद्विषौ मुरारिपत्नि व्रजतः पराभवम्।
द्विषा सहैकेन मिथो विरोधिनोर्न योद्धुमस्ति प्रभुता द्वयोरपि॥ २८ ॥

त्वदास्यवसुतस्करं ध्रुवमवैमि जैवातृकं
पयोजनिलये यतः पिहितमन्दिरायां त्वयि।
असौ निशि विजृम्भते पुनरपावृते धाम्नि ते
पराचलवने रवेर्घृणिषु वा दिवा लीयते॥ २९ ॥

जन्ममन्दिरमशोकसम्पदः सालकालि नवकान्तिकन्दलम्।
आननं मदनकेलिकाननं मन्यते जननि माधवस्तव॥ ३० ॥

स्वरूपतस्त्वद्वदनात्मना तथा द्विधा सुधांशुर्जलधावजायत।
तदेष राजा द्विजराज इत्यदः पदं दधात्यर्थवदच्युतप्रिये॥ ३१ ॥

मातः सरोजसदने वदने त्वदीये
संफुल्लमुत्पलमिवाच्छसरोविशेषे।
चन्द्रे कलङ्क इव भृङ्ग इवारविन्दे
मन्देतरद्युतिरसौ तिलकः समिन्धे॥ ३२ ॥

उपाश्रितानवयवमुद्गतश्रियं प्रियङ्गुणाधिकमणुमध्यमाशुभम्।
त्वमेयुषी वरतिलकानना रमे सुधान्यभूरुचिरसुधाधराप्यसि॥ ३३ ॥

नलिनशशिनौ सिन्धोः कन्ये सरोगनभोगता
त्यजनकुतुकादेतौ जातौ त्वदक्षिमुखात्मना।

सह निवसतः सेतूकृत्य भ्रुवोर्युगमन्तरे
    सहजरिपुताभाजोर्जन्मान्तरेऽपि न सङ्गतिः॥ ३४॥

नयनयुगळाक्रान्तं कर्णान्तयुग्ममधोक्षज
    प्रणयिनि तव स्रष्टा दृष्ट्वा भयाकुलमानसः।
अहह मुखमप्याभ्यां मा क्रम्यशेषमिति व्यधात्
    किमुपरितयोर्धीमान् सीमाविभागशिले भ्रुवौ॥ ३५॥

यत्किङ्कराः सरसिजासनशङ्कराद्या देवाः स एष दनुजारिरपि भ्रुवोस्ते।
जागर्ति किङ्करतया जगदम्ब नित्यं छन्दानुवर्तनकृतः कुटिलस्य सर्वे॥ ३६॥

श्रुत्यन्तजुष्टममलोत्तमकान्तियोगा-
    दत्यन्तसुन्दरमनङ्गजनेर्निदानम्।
उद्भासितामरसभामहितं मदम्ब
    को न स्तुवीत नयनं तव कृष्णरूपम्॥ ३७॥

दुग्धाम्भोधिसुते त्वदक्षिविजितो राजानमेणो गतः
    त्यक्त्वासावपि मण्डलं मुखजितो दुर्गेशमेणान्वितः।
स त्वेकं करतः परं च शिरसा धृत्वा दृगास्यद्विषोः
    दुर्गेशः स्वयमीश्वरोऽप्ययमटत्यद्यापि भिक्षामहो॥ ३८॥

नयनं तव देवि वर्णरीतेर्विपरीतेऽपि विपर्ययं न याति।
कमलं तु समेति कञ्जगेहे कथमाहुः समतां तयोः कवीन्द्राः॥ ३९॥

निशायामम्ब त्वन्नयनसुषमामोषकमिति
    क्रुधा राज्ञा नूनं कुवलयमिहाकारि विकचम्।
चकोरास्तच्चोराश्चकितमनसः प्रेक्ष्य तदिदं
    सुतप्तास्तत्पादग्रहणमभितन्वन्त्यशरणाः॥ ४०॥

अमर्षाल्लोकाम्ब स्ववसुहरनीलोत्पलभृतोः
    अपि श्रुत्योः सीमां कबलयति ते नेत्रयुगलम्।
कुतः कल्पेष्वार्तैरपरमपराधः फलति तत्
    विपक्षाणां पक्ष्यीकृतिरपि विषादाय भवति॥ ४१॥

चक्षुः प्रमाणेन समुद्रकन्ये सीमा श्रुतेः सङ्कुचिता तवाभूत्।
न तत्र कैमुत्यनयात् कथञ्चित् उन्मेषमृच्छत्युपमानवार्ता॥ ४२ ॥

त्रैलोक्यसन्त्रायिणि तावकीनो ध्रुवं कटाक्षो धृतराष्ट्रजातः।
कल्याणि कर्णप्रणयी कथं वा पुष्णाति कृष्णार्जुनदीप्तियोगम्॥ ४३ ॥

आकर्णदेशादुदितप्रकर्षं तवाक्षि मन्येऽतनुबाणरूपम्।
यत्कङ्कटं वेङ्कटनायकस्य धैर्यात्मकं कृन्तति सिन्धुकन्ये॥ ४४ ॥

गुप्ता वनेषु विहरन्ति सुहृद्यमीनाः
　कस्यापि नो कुवलयेषु दिवा प्रकाशः।
राज्ञो बिभेति जगदम्ब कुशेशयालिः
　कर्णेजपे जयति नेत्रयुगे भवत्याः॥ ४५ ॥

आस्वादने कृतरसौ मुखसौरभस्य मातस्त्वदक्षिमधुपौ बत मार्गमध्ये।
नासाख्यचम्पकमवेक्ष्य निवृत्तयत्नौ दृष्टेप्सिताग्रहणतस्तरलौ सदा स्तः॥ ४६ ॥

जातोन्मेषौ मुखरुचिसुधासागरे तावकीनौ
　नेत्रात्मानौ जननि भुवनोज्जीवनौ दिव्यमीनौ।
न्यूनाकारौ भगवति निजापेक्षया राक्षसारेः
　चक्षुर्मीनौ कबलयत इत्येष जातिस्वभावः॥ ४७ ॥

सौवर्णं ते सिन्धुकन्ये निरुन्ध्यात् आतङ्कं नः कर्णताटङ्कयुग्मम्।
नृत्यन्तीनां यत्र नेत्रद्युतीनां जालं नीलग्रावभावं बिभर्ति॥ ४८ ॥

पूषा कर्णे स्वर्णताटङ्कभूषा वेषादिन्धे पुत्रनामादरेण।
तत्सामीप्यादेव देवि प्रसादं नित्यं धत्ते नेत्रपङ्केरुहं ते॥ ४९ ॥

त्रैलोक्याम्ब त्वद्वतंसोत्पलान्ते गुञ्जं गुञ्जं सञ्चरन् चञ्चरीकः।
किं व्याचष्टे कान्तसन्देशहारी कर्णाभ्यर्णे काममन्त्रार्थतत्त्वम्॥ ५० ॥

काचिद्भाति वतंसकोत्पलमयी कल्याणताटङ्कसत्
　प्राकाराश्रितकर्णधिष्ण्यनिहिता प्रायः शतघ्नी रमे।

तद्रत्नाम्निरुचारुणः स्मृतिभुवा तस्या मुखात् प्रेर्यते
    लोलम्बायसगोळकः प्रणयिनो दुर्मानवर्मार्दनः॥ ५१ ॥

कंसारातेश्चाटुमाध्वीझरैस्ते कर्णौ पूर्णावर्णवेन्द्रस्य कन्ये।
जानन्तस्तत्सन्निधौ चञ्चरीकाश्चञ्चूर्यन्ते नोत्पलं तत्र हेतुः॥ ५२ ॥

ग्रस्तवतंसकुवलयं दृग्युगमुपकूजदलिरवमिषात्ते।
मद्वसुचोर इहेति प्रवदति किल कर्णपत्रमित्राय॥ ५३ ॥

इमामवामां श्रुतिमिन्दिरे तव स्तुवन्ति सन्तः स्मृतिजन्मकारणम्।
शिरस्यमुष्याः सुमनोभिरञ्चिते चकास्ति दृष्टिर्जगतामधीशितुः॥ ५४ ॥

तव द्वितीया श्रुतिरुच्चकैरसावनङ्गभावानुगुणा गुणाम्बुधे।
वशे निधायैतमशेषशेषिणं करोति मातस्तव कर्मकारकम्॥ ५५ ॥

दीप्यत्कर्णसुवर्णकुण्डलमये दीप्ताग्निकुण्डे ज्वलत्
    रत्नाङ्गारघने हरेर्धृतिमयीं हुत्वाहुतिं तावके।
भृङ्गाध्वर्युरनङ्गदीक्षितवृतो झङ्कारमन्त्रान् जपन्
    वाराशेर्दुहितः प्रदक्षिणविधिं वारान् विधत्ते बहून्॥ ५६ ॥

देवानां मधुरं स्वतः स्तुतिवचो देवि स्वतोऽसुन्दरं
    मादृग्बालकजल्पितं च जगतीमातः श्रुती याति ते।
तत्राद्यं तदवस्थमेव चरमं तत्तुल्यतां गाहते
    मुक्तं शुक्तिषु मौक्तिकं घनपयो मुक्ता तु नैवान्यथा॥ ५७ ॥

स्फुरन्मुक्ताकान्तिस्फुरसलिलमग्र्यारुणमणि
    प्रभाकल्हाराढ्यं प्रियनयनमीनैकशरणम्।
हताशेषक्लान्तिं हरिदुपलनीलोत्पलघनं
    तटाकं ताटङ्कान्तरमुषसि सेवे तव रमे॥ ५८ ॥

सुवर्णताटङ्कमुनिः श्रुतौ स्थिरः प्रपन्नमुक्ताभ्युदयो दयोदधे।
प्रकाशितार्चिः सरणिः प्रिये हरेश्चकास्ति ते चक्रधराभिनन्दितः॥ ५९ ॥

तिलप्रसूनं तुलयत्यसौ जगत् सवित्रि नासा तव सारसालये।
तदञ्चलोदञ्चितुषारविप्रुषा समानतामेति तदग्रमौक्तिकम्॥ ६० ॥

नासा तवासौ नववंशवल्ली कासारजावासिनि कात्र शङ्का।
प्रलम्बते तत्र यदम्ब मुक्ता फलं बतेदं गलितं हि तस्याः॥ ६१ ॥

श्रीरास्यकान्तिजलधौ स विभाति नासा
सेतुस्तवाद्भुतगतिः कलनेन यस्य।
नाथः समेति न विदेहजयान्वयं हा
लङ्केशपाशकलनादपयातधैर्यः॥ ६२ ॥

भ्रूसूत्राभ्यामूर्ध्वमाबध्य मिन्वन् नासावंशस्तम्भमम्भोधिजे ते।
तत्र स्थित्वा ताण्डवं संविधत्ते चित्रं क्रीडंश्चित्तभूर्नाट्यजीवी॥ ६३ ॥

दिव्यं ददाति नवचम्पकमम्ब गन्धं
त्वद्घ्राणजन्मनि तदेव सुधाब्धिकन्ये।
गृह्णाति ते बहुविधं कृतिनो ददाना
जन्मान्तरे समधिकं विभवं लभन्ते॥ ६४ ॥

मदनजननि नासामौक्तिकं वेद्मि मल्ली
मुकुळमिति सुगन्धिश्वासमन्दानिलेन।
तदुपरि यदजस्रं तद्विकासप्रतीक्षं
दृगलियुगलमेतद् दृश्यते सावधानम्॥ ६५ ॥

हसितरुचिसितांशुकं वसाना श्वसितसमीरनटेन नाट्यमाना।
जनयति जननि त्वदीयनासा मणिगणिका मधुसूदनस्य मोदम्॥ ६६ ॥

मुखविधुमधुराधरोष्ठसन्ध्या परिसरसीम्नि हरिप्रिये भवत्याः।
भजति जननि नासिकाग्रमुक्ता फलमिह तारमुदारतारलीलाम्॥ ६७ ॥

स्वरिपुरदभिया विविक्षु नासा बिलमिव मौक्तिकमेतदग्रलग्नम्।
सरसिजभवने निजप्रतीप श्वसितनिवारितमम्ब कम्पमेति॥ ६८ ॥

भवती स्मितचन्द्रिकाम्ब ते भवती सुन्दरदन्तरश्मिभिः।
भवतीयमकिञ्चनस्य मे भवतीव्रातपखेदशान्तये॥ ६९ ॥

हसितं भवदीयमाद्यवर्णं जहदेतज्जननि स्वरूपगत्या।
विदधे विधुपादजातमैत्री मतिमन्दस्य किलोचिताधराप्तिः॥ ७० ॥

मनोजमातस्तव मन्दहासं मन्ये मधुध्वंसनकीर्तिभासम्।
किं वा लसत्त्वद्रसनाग्रवृत्तेः वाग्देवताया वपुरंशुपूरम्॥ ७१ ॥

नासोरुमौक्तिकघृणिद्विगुणीकृतेन हासोदयेन हसता सुषमां हिमांशोः।
हा हन्त सुन्दरि तवाधरबन्धुजीवः पद्मे परिस्फुटमटीकत पाटलत्वम्॥ ७२ ॥

बालेन्दुकान्तिरिव पश्चिमसान्ध्यरागे पद्मालये स्फटिकभा इव पद्मरागे।
प्रत्यग्रपुष्पसुषमेव च पल्लवाग्रे भाति स्मितद्युतिरसावधरे भवत्याः॥ ७३ ॥

स्वाद्वी सुधा स्मितमिषेण सुधाब्धिकन्ये
    प्रत्यक्षतस्त्वदधरे परिदृश्यतेऽसौ।
सिक्ता यया तव सदा स्वदते चटूक्तिः
    मातः शुभाय मनसे मधुवैरिणोऽपि॥ ७४ ॥

मृद्वीकेयं न खलु भजते मृद्विकाराद्विशेषं
    मन्ये पूरं मलिनमलिनामाकरं माकरन्दम्।
मातर्नैवाकलयति सुधामाधुरी साधुरीतिं
    हन्ताहन्तां तव सुवचने भाति मोचा मुमोच॥ ७५ ॥

हृत्वा वाचां रसमसदृशं हन्त पुण्ड्रेक्षवस्ते
    मूढं मध्येजठरकुहरं पाटवादूढवन्तः।
तं कृच्छ्रात्ते ददति च पुनर्दारिता दारुयन्त्रे
    मातर्देयं स्वयमददतां मर्दनं मार्दवाय॥ ७६ ॥

अभ्यातञ्च्य क्षीरधिमिन्दोरमृतौघैः आमथ्यैनं देवि मथा चेक्षुमयेन।
तस्माद्देवैर्यद्युपनीतं नवनीतं तिक्तीकुर्यादुक्तिरियं ते तदपि श्रीः॥ ७७ ॥

मातः समस्तजगतामसि माधवी त्वं
मन्ये तवाधरदलं मृदुलं प्रवालम्।
दन्तावलिं सुमनसां ततिमुल्लिखामि
स्वादूनि वेद्मि च मधूनि सुभाषितानि॥ ७८ ॥

मातर्भवन्मुखमयूखसुधाब्धिमध्ये बिम्बाधरामृतमभूद्वचनामृतं च।
आद्यं तयोः पिबति सादरमाननेन श्रोत्रद्वयेन चरमं परमः पुमान् सः॥ ७९ ॥

परिहृतभवशब्दा भारती तावकीना
परिहसतु निकामं कालकण्ठाभिलापम्।
श्रुतिपथमधुरेयं सिन्धुकन्ये कथं वा
शुकमुखफणितीनां दोषमाविष्करोति॥ ८० ॥

असङ्कोचां मोचामधुरिममदोन्मोचनविधा-
वनीचां ते वाचामहमहरहर्नौमि लहरीम्।
उदूहे यां श्रोतुं कुतुकमुदधेः पुत्रि दधती
श्रुतीभावं चक्षुःश्रुतिपतिदृशां विंशतिशती॥ ८१ ॥

पर्यायः शर्करायाः प्रतिकृतिरमृतस्रोतसां तादृशानां
साक्षी गोक्षीरभूम्नां सुरतरुसुमनोमाक्षिकाणां विकारः।
पुण्ड्रेक्षूणां प्रणाली परिणतिरतुला नारिकेलोदकानां
सोऽयं नालीकगेहे जयति तव वचः संपदां संप्रदायः॥ ८२ ॥

सुता सुधाब्धेः सहजा हिमांशोः मातः प्रिया त्वं मधुराधिपस्य।
तथाविधायास्तव के नु वीचीं आचान्तमोचां न वदन्ति वाचाम्॥ ८३ ॥

द्राक्षालिरादौ किल रूपयुक्ता मध्येऽधिकेक्षुप्रभवा सिता च।
हास्या सुधाप्यग्रजनाभियुक्ता स्वादौ रमे जाग्रति वाग्रसे ते॥ ८४ ॥

निःसारवंशजठरे न्यविशन्त हन्त दन्तद्युतिप्रतिभटास्तव मौक्तिकौघाः।
मातर्द्विजव्रजविरोधितया स्थितानां मातङ्गमौलिकलनाप्युचितैव तेषाम्॥ ८५ ॥

रमे रसज्ञाञ्चलशारदाया रदावली ते रमणीयरूपा।
मधुप्रतिक्षेपिमनोऽनुकूले मन्दारमालेव शुभा विभाति॥ ८६ ॥

प्रकाशते सज्जघनागमे त्वयि प्रगल्भशोभोदयिनीरदावलिः।
रमे मुकुन्देन किलामुनादृता द्युतिर्यदीया सहसोन्मिषन्मुदा॥ ८७ ॥

आप्तीकृतानाममुकेन विन्दन्मुदा मुकुन्देन सदादृतानाम्।
शुचिद्विजानां ननु तावकानां मुक्ताकृतिर्विश्वसवित्रि युक्ता॥ ८८ ॥

हन्तारस्तमसां दिशन्तु कमले दन्ता मुदं तावका
येषूद्दामजपासपक्षरसनाच्छायोपरक्तांशुषु।
उच्चैः पक्त्रिमदाडिमभ्रमवशादुत्पित्सुकेलीशुक-
प्रत्यावर्तनखेदनिःसहतया पाणिर्विशेषारुणः॥ ८९ ॥

कन्ये सिन्धोः कापि मृद्वी सुहृद्यां दद्याद्विद्यां त्वद्रसज्ञा मनोज्ञा।
यत्र व्यक्तो रक्तिमा वक्ति मातः वाचां देव्या नित्यनृत्ताभिघातम्॥ ९० ॥

प्रह्वा जिह्वां तव तु शरणीकुर्महे शर्महेतुं
रागादागांस्युपचितवतो रक्षितुं या रमे नः।
वारं वारं वृषगिरिपतेः कोपलोपानुरूपाः
सूक्तीरुक्त्वा नियतमयते शोणिमानं श्रमेण॥ ९१ ॥

कंसद्विषो महिषि काननचन्द्रिकेति दोषाप्ययाय रसनामवनात्मिकां ते।
प्राप्तापि पद्मजवधूर्वनजौकसस्ते सङ्गादिवाधिकवनस्थितिमेति भूयः॥ ९२ ॥

अभ्यर्चतामनघवाङ्मयपारदाया रूपं रुचा तुलितशारदनीरदायाः।
वन्दीभवत्प्रथित तुम्बुरुनारदाया वन्दे तवाम्ब रसनाञ्चलशारदायाः॥ ९३ ॥

मुकुन्दकान्ते मुखपद्मकान्तेस्तवाधरोऽयं तरुणातपो वा।
आनन्दकल्यावसरे मुरारेः आविर्भवत् प्रागरुणोदयो वा॥ ९४ ॥

बिम्बोष्ठयोः पृथगवस्थितयोः कदाचित् सन्धौ कृते जननि साधुपदे निविष्टैः।
ओष्ठस्तवैष वितरन्निजमुख्यवर्णं बिम्बाय लुम्पति च तस्य जघन्यवर्णम्॥ ९५ ॥

वैकुण्ठकान्ते वचनाधरौ द्वौ वक्त्रे तवास्साममृतावतारौ।
आद्ये तु वर्णः शुकलालितो भूदन्त्ये पुनः किंशुकलालनीयः॥ ९६ ॥

रागावनेरपि तवाधरजीवकस्य राजीववासिनि निराकृतपल्लवस्य।
अच्छैर्द्विजैः परिचयादमृतस्य रीतिं आरोहतः समुचितोऽरुणबिम्बभेदः॥ ९७॥

तव रदवसने गुणोत्तरेऽस्मिन्नधरपदस्य विरोधिलक्षणैव।
अमृतकृदपि माधवो मुनीनाममृतमुपैतुममुं निषेवते यत्॥ ९८॥

हरिगृहिणि हरिद्रालिप्तया शम्पया ते
    तनुमतनुत वेदास्तप्तकार्तरस्वराभाम्।
अधरमथ च तत्राप्यम्ब लिम्पन् सुधौघैः
    अनयदनणिमानं शोणिमानं किलैनम्॥ ९९॥

प्रायस्ते जगदम्ब चुम्बनविधौ बिम्बाधरालम्बनं
    सङ्क्रान्तं मधु नन्दनन्दनमुखे सङ्गीतकाले पुनः।
तस्माद्वेणुमवाप तद्गतरसास्वादी तदादित्सया
    वंशान् कृष्णपुरन्ध्रि रन्ध्रयति किं तद्वंशजातानलिः॥ १००॥

विद्वज्जनै रुचिरविद्रुमपङ्क्तिरेषा
    विज्ञायतां मदधरादधरा किलेति।
प्रत्यक्षतःप्रकटनाय पयोधिकन्ये
    कण्ठे बिभर्षि किल विद्रुममालिकां त्वम्॥ १०१॥

कपोलौ ते मातः कनकमयताटङ्कसुषमा
    झराघातारक्तौ जनजननि यत्रैव निहिताः।
अपि प्रौढेन्द्रद्विट्परिवृढवपुःपाटनखराः
    समाख्यामन्वर्था दधति नरसिंहस्य नखराः॥ १०२॥

कान्तौ मातः कपोलौ तव यदुपगतां कर्णमाणिक्यकान्तिं
    संप्राप्तं चुम्बनेषु प्रियतमवदनादम्ब ताम्बूलरागम्।
मत्वा हस्ताङ्गुलीभिस्त्वमरुणरुचिभिर्मार्जनैर्द्विस्त्रिरुक्तं
    तं दृष्ट्वा दर्पणेह्रीभरनमितमुखी हास्यते प्रातराल्या॥ १०३॥

पाण्डिम्ना हसतेव कैटभरिपुः पाणिस्थशङ्खेन तं
    पद्मावासिनि पर्यजीहसदसौ श्यालं हि जैवातृकम्।

हित्वेशं प्रभुरित्यमुं प्रति परीहासाय वक्त्रात्मना
    जातेनैवमधः कृतो हिमरुचा त्वत्कन्धरात्मा दरः॥ १०४ ॥

अन्तः स्थोष्मोद्गाराद् गृहीतमखिलाम्ब कंसदमनेन।
पाञ्चशरजन्यमभितः प्रतिगर्जति कन्धरा त्वदीयेयम्॥ १०५ ॥

चक्राङ्कतामुपगतं स्तनमुन्नतं ते
    वीक्ष्यातितिक्षुरयमुच्छ्रयवांस्ततोऽपि।
कण्ठत्वमेत्य शिरसा निजभुक्तमुक्ता
    हारं च वाहयति तेन तवाम्ब शङ्खः॥ १०६ ॥

जनस्त्रिलोकीजननि स्तनौ ते कथं पयोजे कथयत्यशेषः।
चतुर्मुखाद्यर्भकजीवनाय जातं तयोरेव पयो हि भूयः॥ १०७ ॥

अमृतकलशव्यूहेष्वात्मोद्भवेषु पयोधिना
    त्वयि कुचमिषौ निक्षिप्तौ द्वौ विवर्धयितुं जगत्।
अमृतसहजे यद्दुग्धास्वादनोल्बणपाण्डिम
    द्रुहिणरसनावासाद्गौरी बभूव सरस्वती॥ १०८ ॥

न जातुचिद्वर्णविपर्ययं गते गुणोत्तरे कन्दुककञ्चुके तयोः।
स्वमित्रमाद्यं कुरुते रमेऽन्तिमं बिभर्ति मूर्ध्ना त्वदुरोजभूमिभृत्॥ १०९ ॥

पुरस्त्वदीयाङ्गपुरप्रवेशे पुराणगोपालभृतावनङ्गः।
उरोरुहक्षीरघटौ च पश्यन् उच्चैस्तरां नन्दति सिन्धुकन्ये॥ ११० ॥

पुष्पेषु पूजाविधिमाचरिष्यन् पुण्याहकुम्भाविव पद्मनाभः।
पयोनिधेः पुत्रि महाक्षतैस्ते पयोधरावम्ब परिष्करोति॥ १११ ॥

परामिमावुन्नतिमश्नुवाते स्मराम्ब सद्यस्तनभूभृतौ ते।
चराचराणामधिपोऽपि चक्री करार्पणं देवि ययोः करोति॥ ११२ ॥

हन्त स्तनौ तव विभागकथानभिज्ञौ कन्दर्पमातरत एव करादिषु त्वम्।
अङ्गान्तरेषु पृथगाभरणं ददाना हारं द्वयोरपि तयोरपृथग् ददासि॥ ११३ ॥

मुष्णाति मेदिनिभृतां श्रियमुन्नतानां सूर्याश्रितं परिहसत्यपि साधुचक्रम्।
ऊर्ध्वं च पश्यति रमे त्वदुरोजयुग्मं ईदृक् चरित्रमविवेकिनि नैव चित्रम्॥ ११४ ॥

उच्चैरतन्वाज्यवतीर्णशक्त्योः भूयांसि पातुं क्षमयोः पयांसि।
मातर्महाहारसमृद्धिभाजोर्युक्तं हि पीनत्वमुरोजयोस्ते॥ ११५ ॥

विवेकवार्ताविरहेऽपि पद्मे गुरुत्वभाजोऽस्य कुचद्वयस्य।
गिर्युत्तमा बिभ्रति शिष्यभावं क्षमाधराणां क्षममेतदेषाम्॥ ११६ ॥

रमे कराभ्यां रचितार्दनस्य त्रैलोक्यभिक्षोरतनुप्रदानम्।
स्तनावुदारौ तनुतस्तवेमौ तृणीकृताष्टापदशैलशृङ्गौ॥ ११७ ॥

कुचौ हिरण्याचलसंपदं ते प्रह्लादहेतू नियतं भजेते।
तनोति मातस्तत एव नूनं नृकेसरी तत्र नखक्षतानि॥ ११८ ॥

उत्तुङ्गयोस्तुल्यमुरोजयोस्ते गदन्ति खर्वं कथमम्ब कुम्भम्।
तत्कार्यभूतः कथयत्यगस्त्यस्तत्र स्वहेतौ परिमाणमेतत्॥ ११९ ॥

रतव्रतारम्भकृते रतीशो हरिद्रया लिप्तमधोक्षजाय।
माता रमे मङ्गलनारिकेल युगं ददौ किं त्वदुरोजयुग्मम्॥ १२० ॥

तवायमम्ब स्तनयोः सखायौ दधाति कुम्भौ शिरसेति नूनम्।
ग्राहग्रहात् त्रातुमहो गजेन्द्रं त्वरा हरेः कापि पुराविरासीत्॥ १२१ ॥

उरोजयुग्मं तव युक्तिभूम्ना करीन्द्रकुम्भौ कथयन्ति मातः।
आभाति तत्रोपरि मौक्तिकश्री रोमालिशुण्डा च लसत्युपान्ते॥ १२२ ॥

चन्द्रेण चक्रमिथुनं कृतविप्रयोगं त्रासादपेक्षिततदीयजनावलम्बम्।
वक्षोरुहद्वयमिषेण विधुस्वसस्ते प्राप्याङ्गमृच्छति निरन्तरसङ्गतिं तत्॥ १२३ ॥

सोढुं कराभिहतिमप्रभवन् वधूनां द्राक् कन्दुकः स्तनतयाम्ब तवावतीर्णः।
तत्राप्यहो भजति शौरिकरोपमर्दं क्षिप्तः सुदृग्भिरयते क्व न मर्दनानि॥ १२४ ॥

नित्योल्लसद्घुसृणधातुनिवेशहृद्यो मातस्तव स्तनगिरिः कठिनो विभाति।
अध्यापितं कठिनतामरविन्दनाभेरालिङ्गनेषु किल येन भुजान्तरालम्॥ १२५ ॥

घटिकाशतकश्रुतोच्छ्रयं धनसाहित्यमदः स्तनद्वयम्।
कुरुते कविचक्रकौतुकं कमले कान्तगुरुप्रमोदयम्॥ १२६ ॥

सुरतरुचिरलीलाशोभितोऽसाविति श्रीः
    पृथुलकुचयुगं त्वं प्रेयसे देवि दत्से।
स तु तदपि गृहीत्वा चापलादम्बरं ते
    हरति परहिरण्यं हर्तुरेष स्वभावः॥ १२७ ॥

उन्नमत्सरमनुन्नमत्सरं कन्दुके कलशसिन्धुकन्यके।
पीनतोषितमपीनतोषितं भाति ते युगमुरोरुहो रहो॥ १२८ ॥

उदग्रहारं कुचमण्डलं ते जनार्दनो देवि जगत्यधीशः।
निपीडयत्येष करग्रहेण कारुण्यवार्ता क्व हिरण्यहर्तुः॥ १२९ ॥

मदम्ब भोग्यायतमाल्यजुष्टे तव स्तनद्वन्द्वगिरीशमौलौ।
निकाममुद्वृत्ततया निपत्य लुठत्यसौ हारसुरस्रवन्ती॥ १३० ॥

पीतस्तनस्ते कमले शिशुत्वे पद्मासनः सोऽजनि नित्यतृप्तः।
सदा तदास्वादकरस्तु मुक्ता हारो न केनापि तथाभिधानः॥ १३१ ॥

रमे तवोत्तुङ्गकुचाग्रजाग्रत्प्रत्यग्रहारस्फुटमौक्तिकानि।
प्रायः सुमेरुं परितश्चरन्ति पटून्युडूनीव परिस्फुरन्ति॥ १३२ ॥

स्तनयोरनयोस्तवाम्बुराशेस्तनये दीव्यति दिव्यहारयष्टिः।
परितः पृथुलारविन्दकोशौ प्रचलन्ती कलहंसमालिकेव॥ १३३ ॥

अम्भोजबन्धुरयमम्बुरुहाद्दवीयान् तत्सन्निधिं जिगमिषुस्तनये पयोधेः।
अम्भोजमम्ब तव हस्ततयावतीर्णं सौवर्णकङ्कणमिषान्निकषा समिन्धे॥ १३४ ॥

आम्रेडितैस्त्वत्करपद्मरागैरत्युज्ज्वलैः कङ्कणपद्मरागैः।
लीलाशुको दाडिमबीजलुब्धो विश्वम्भरप्रेयसि विप्रलब्धः॥ १३५ ॥

कृताञ्चनौ काञ्चनकङ्कणस्थ सक्रन्दनग्रावमहस्तरङ्गैः।
कल्याणि पाणी कनतस्तरां ते शैवालमालाभिरिवारविन्दे॥ १३६ ॥

इन्धे तावकपाणिशोणितभरः कल्याणि नैसर्गिकः
पद्मे कङ्कणपद्मरागकिरणश्रेणीभिराप्यायितः।
तत्संरूढबिडाललोचनसुहृद्द्वैदूर्यवीक्षाभयो-
द्गच्छद्विभ्रमकीरवारणघनायासेन चाम्रेडितः॥ १३७॥

काञ्चीकवीन्द्रकवनादपि कोमलं ते कल्याणि पाणितलमम्बुजनाभकान्ते।
अश्रान्तमर्थिषु बहुष्वभितन्यमान दानश्रमादरुणिमानमुपैति नूनम्॥ १३८॥

न केवलं नागनगेशकान्ते हस्तो ननु स्वर्णगतोऽधिकस्ते।
यं संप्रदानीकुरुते स निःस्वं सोऽपि क्षितौ स्वर्णगतोऽधिकः स्यात्॥ १३९॥

असावनष्टापदमर्थिनं द्रागष्टापदावासमहो विधाय।
आपत्कथादूरगमब्धिकन्ये करोति कल्याणि करस्त्वदीयः॥ १४०॥

दीना दानैस्त्वत्कराब्जादुपात्तैः देवि स्थाने स्वर्णवत्त्वं प्रपन्नाः।
आसन्नेते सिन्धुकन्ये नदीनाः चित्रं नित्यं भान्ति लक्ष्मीकुमाराः॥ १४१॥

क्वणत्कनककङ्कणोज्ज्वलमणीघृणिश्रेणिका
महासरिदुदञ्चितं मकरमत्स्यरेखावृतम्।
प्रसह्य मधुनाशनं कृतवतेव कृष्णेन ते
कराम्बुरुहमिन्दिरे कलितपीडनं राजते॥ १४२॥

स्वर्णस्फुरद्बहुविधोर्मिकमब्धिकन्ये रत्नाकरं तव करं निगदन्ति सन्तः।
आक्रान्तसर्वभुवनो हि जनार्दनोऽसौ दुर्धर्षतां व्रजति यस्य परिग्रहेण॥ १४३॥

पालकं सुमनसां तव स्थिरच्छायमब्धितनये समाश्रये।
पञ्चशाखमिह भव्यकल्पकं दानवारिपदपोषणक्षमम्॥ १४४॥

जननि मरकतादिः सार्धमारक्तरत्नैः
विधुमुखि निहितस्ते व्यर्थ एवोर्मिकासु।
प्रसृमरकरदीधित्यङ्कुरैरङ्गुलीनां
परिभजति यतोऽसौ पद्मरागाविशेषम्॥ १४५॥

रागं रमे तव शुभाङ्गुलिसङ्गलब्धं वीटी मुरान्तकमुखे प्रकटीकरोति।
मुक्तासुचूर्णनवपूगगनागवल्ली पर्णात्मना न खलु रागकथान्यथास्याः॥ १४६ ॥

भवान्धकूपे पतिताय मह्यं दुर्मोचकर्मोत्करकर्कशाय।
करावलम्बं कमले ददासि तदञ्चलं ते तत एव रक्तम्॥ १४७ ॥

दधति नखास्तवाम्ब तनुहेमलताभभुजा
रुचिरकरारविन्दचलदङ्गुलिकोटिजुषः।
सरयसरस्वतीझरसमापतनोपनत
ह्रदतनुवीचिकाञ्चलसमुज्ज्वलफेनतुलाम्॥ १४८ ॥

समाननामा स विधुः समानशे दशेह भावानिति मातरीर्ष्यया।
प्रशस्तयोस्तावकहस्तयोर्विधुः दशावतारान्विदधे नखात्मना॥ १४९ ॥

विभाति वाराशिवरेण्यकन्या प्रशस्तहस्तोल्लसितो नखात्मा।
विधुर्विचित्रागम एव नूनं नासौ तुलामेति यतः कदापि॥ १५० ॥

क्षत्रं तदेव कथयन्ति बुधाः क्षतेभ्यो यत्त्रायते यदुपतेर्दयिते ततोऽहम्।
यत्प्रत्युत क्षतशतं तनुते प्रियाङ्गे नक्षत्रमेव तदवैमि नखं त्वदीयम्॥ १५१ ॥

पाथोजाक्षभुजान्तरालवसतेः पद्मालयायाश्चिरं
पाण्योर्दक्षिणवामयोः स्थितिमती पद्मे दिशेतां श्रियम्।
तत्रैकं हरिदृश्ययोर्मुकुलितं खेदाददाक्षिण्यव-
द्योगोत्थाद् ध्रुवमन्यदेति हसितं दाक्षिण्यशाल्याश्रयात्॥ १५२ ॥

रोमालिं द्रागुद्गतां नाभिरन्ध्राद्व्यालीं विद्मः पद्मगेहे भवत्याः।
गाढोरोजस्मेरहाराग्रजाग्रद्रत्नं नूनं तच्छिरःस्थं प्रतीमः॥ १५३ ॥

शौरेः सूरात्मनोऽक्ष्णः समजनि यमुनेत्युद्गतेर्ष्येव गङ्गा
जाताङ्घ्रौ तस्य गौणी किल तदपि तवापत्यतेऽत्र निन्दाम्।
तस्याः कर्तुं तवासौ किमभवदुदरे भानुजा रोमराजी
व्याजाद्विश्वाम्ब पत्न्याविदुरुदरभवं मुख्यवृत्त्या ह्यपत्यम्॥ १५४ ॥

जेतुं कंसारिमुष्टी व्यवसितमधिकामाजि सद्यस्तनक्ष्मा-
    भृद्भ्यामभ्याशदेशे तव जयति रमे रोमरूपा शतघ्नी।
दत्ते नाभी रमे सज्जघनधरणिभृन्मण्डले यन्मुखोद्यत्
    तप्तायः पिण्डपातस्थलनियमकृते क्लृप्तगर्तप्रतीतिम्॥ १५५॥

अभ्युद्यतास्यसुरभिग्रहणाय रोम रेखाषडङ्घ्रिततिरम्ब पथि प्ररूढम्।
उत्तुङ्गसङ्गतमुरोजगिरीन्द्रयुग्ममुल्लङ्घितं चिरमुपायमुदीक्षते स्म॥ १५६॥

रत्नावली तव रमे वरमेखलायामङ्गारपङ्क्तिरविदूरगता तु तस्याः।
रोमावली तदुपजातविशीर्णमूलधूमाकृतिं वहति शक्रमणीव नीला॥ १५७॥

निःश्रेणिका नाथदृशोरुरोज दुर्गाधिरोहे तव रोमरेखा।
लावण्यलक्ष्मीवरवेणिका वा रतीशभूपालकृपाणिका वा॥ १५८॥

स त्वद्गर्भसमुद्भवोऽपि हि शुचः संदायकैः सायकैः
    पञ्चेषुः पितरं च वञ्चयति यत्पञ्चायुधं माधवम्।
लग्ना नूनमतो जगज्जननि ते रोमावलिच्छद्मना
    तातद्रोहिसुतप्रसूत्युपनता दुष्कीर्तिरेवोदरे॥ १५९॥

रज्जुं रोमालिरूपां गुरुकुचकलशालम्बिनीं जीवनार्थी
    मातस्त्वन्नाभिवापीपरिसरमनयन्मन्मथो जाततृष्णः।
दृष्ट्वा तामत्यगाधामिह न पुनरलं दैर्घ्यमस्या इति श्रीः
    तामौज्झत्तत्र रज्जुं न तृष उपरतिः शम्बरध्वंसिनः स्यात्॥ १६०॥

ऋत्विग्रमे रतिमखे ननु यौवनात्मा नाभीबिलावटुयुतो दरवेदिकायाम्।
यूपं तनोति तव लोमलतास्वरूपं शङ्केऽस्य सङ्गतमुरोजयुगं चषालम्॥ १६१॥

रतीशमातस्तव रोमवल्लिका मयी मनोज्ञा यमुना पुनातु माम्।
वलित्रयं यत्र तरङ्गविभ्रमं बिभर्ति हारांशुचयश्च फेनताम्॥ १६२॥

स्तनाद्रिभाजि स्थिरहारशोभा सुधाम्बुधौ रोमलता मुरारिः।
वटच्छदः स्यादुदरं तवाम्ब वलित्रयं चित्रमिहोपधानम्॥ १६३॥

नाभीसरोरोधसि नारिकेल द्रुमभ्रमं रोमलता ददाति।
तदग्रलग्नौ तनुतस्तव श्रीः स्तनौ पुनस्तत्फलयुग्मशङ्काम्॥ १६४ ॥

नाभीसरश्चिरमगाधतरं विधाय नारायणप्रणयिनि श्रमिणा विधात्रा।
रोमावली तव विभाति तटे तदीये क्षिप्तेव तत्खननहेतुरियं शलाका॥ १६५ ॥

सरितो गिरितोऽवतीर्य निम्नं प्रविशन्त्यम्ब तवात्र नाभिगर्तात्।
तनुलोमलता कलिन्दजाहो स्तनशैलान्तिकमारुरुक्षतीव॥ १६६ ॥

दायादः पितुरेष नाभिकमले दामोदरस्यैधते
धातेत्येवमसूययेव जननि प्रेप्सुस्ततोऽप्युच्छ्रयम्।
नाभीकूपसमुत्थरोमलतिकानालाग्रजाग्रद्भव-
त्स्फारोरोज सरोज कोशयुगमध्यास्ते सुतस्ते स्मरः॥ १६७ ॥

जगत्त्रयीजीवनजन्महेतौ वलित्रयी भाति तवोदरेऽस्मिन्।
नारायणप्रेयसि नाभिरूप निपानसोपानपरम्परेव॥ १६८ ॥

जित्वा जगन्ति विशिखैर्जगदम्ब जैत्र-
स्तम्भं तवाङ्गभुवि रोमलताच्छलेन।
मिन्वन् मनोजनृपतिर्जितलोकसङ्ख्यां
मूले किमस्य तिसृभिर्व्यलिखद्वलीभिः॥ १६९ ॥

स्नातस्य नाभिसरसि ध्रुवमब्धिकन्ये
सञ्जग्मुषो रतिपतिव्रतिनः समाधिम्।
आषाढमेव कलये तव रोमराजिम्
अस्या वलित्रितयमस्य च दर्भकूर्चम्॥ १७० ॥

नाभीवापीसविधभुवि ते यौवनारामवृद्ध्यै
न्यस्तं रोमावलिमयघटीयन्त्रदारु स्मरेण।
मूले तस्य स्फुरति रचितं पादविन्यासहेतोः
सोपानानां त्रितयमुदधेः पुत्रि वल्यात्मना किम्॥ १७१ ॥

दीर्घं नाभीविवरसरसो देवि गम्भीरिमाणं
स्पष्टं द्रष्टुं वृषगिरिपतेरक्षमावक्षमीनौ।

गाम्भीर्यैकास्पदमपि रसैः पूरितं मानसं यत्
तस्य स्वैरं पतति जलधेः पुत्रि तत्रैव नित्यम्॥ १७२ ॥

आश्रित्य सज्जघनहस्तिगिरिस्थितायां
पञ्चायुधो भृशमुदञ्चति देवि काञ्च्याम्।
नाभीमनन्तसरसीं कमले खगेन्द्र-
स्तम्भं च रोमलतिकां वलिधिष्ण्यभाजम्॥ १७३ ॥

जघनपुलिनवत्यां केशशैवालभाजि
त्रियुगनयनमीनैस्तृष्णया सेवितायाम्।
त्वयि रसभरितायां देवि सौन्दर्यसिन्धौ
नलिनमुखि विधत्ते नाभिरावर्तशोभाम्॥ १७४ ॥

त्वन्माध्ययष्टिं परिवेष्ट्य शेते नाभीबिलान्ते रशनापृदाकुः।
असावपूर्वः कमले यदीयान्यङ्गानि सर्वाणि च रत्नवन्ति॥ १७५ ॥

मध्यात्मना जननि शब्दगुणेन योगात्
जग्राह शब्दमतुलं रशनागुणस्ते।
शौरेः श्रवोवियति सौति सुखं स शब्दैः
तुष्ट्यै विशिष्य किल शिष्यगिरो गुरोः स्युः॥ १७६ ॥

रतितन्त्ररहस्यमम्ब शब्दै रमणीयैर्विशदं प्रकाशयन्ती।
रसनैव रतिप्रियस्य नूनं रशनासाविति लेखकप्रमादः॥ १७७ ॥

उपाश्रिता मध्यममब्धिकन्यके निजप्रभाभिः शमितोत्तमस्थितिः।
असौ कृतश्रीमदनादरा रमे न मेखला न प्रतिभाति मे खला॥ १७८ ॥

यदनन्तपाणिनिहितं सुमध्यमे वलते सुवर्णमयसूत्रमम्ब ते।
गुणवृद्धिमान् प्रकृतिशोभनोऽमुना नियतं सुशब्दनिचयोऽभिधीयते॥ १७९ ॥

श्रुतिमञ्जुनादनिचयैरभिरामा सवलग्ननाभिजघनद्युतिहेतुः।
विलसत्यनन्तसरसाक्षियुगाय स्वदते मुकुन्ददयिते तव काञ्ची॥ १८० ॥

काञ्चीं मुक्तिक्षेत्रमाहुर्जगत्यां इन्धे चित्रा तावकी देवि काञ्ची।
अप्यार्याणां योगिनां मुक्तिहेतोः चेतो यस्यां बध्यते तार्क्ष्यकेतोः॥ १८१ ॥

लब्धवासमधिकाञ्चि देवि सत्रत्नजातमभिजातदीप्तिकृत्।
कंसहिंसनकटाक्षपात्रतां विन्दतीति क इवात्र विस्मयः॥ १८२ ॥

अल्पादल्पं त्वद्वलग्नं च लग्नं वासस्तस्मिन्नर्थतः शब्दतश्च।
अम्ब स्नेहादम्बरं वीक्ष्य काञ्चीदम्भाद्विद्युत्तत्र विद्योतते हि॥ १८३ ॥

अक्षपदादणुतस्तव मध्यादम्ब रमे वरमम्बरमेव।
अस्य हि वैभवमस्तविवादं विप्रतिपन्नमनैन्द्रियकत्वम्॥ १८४ ॥

अणवप्यदस्तव वलग्नमिवाम्ब काञ्ची
मप्यम्बरं स्तनभरं च बिभर्ति युक्तम्।
आहुर्यतो द्व्यणुककारणमप्यणुं तम्
आधारमत्र कतिचिज्जगतोऽखिलस्य॥ १८५ ॥

कार्श्यं दृष्ट्वा कमलनयने नेत्रमेकं भवत्या
दत्तं मध्यं प्रति तव पतिस्तत्र तु स्पर्धयेव।
नेत्रद्वन्द्वं रुचिरमदिशत्तद्विचित्रं त्रिनेत्रो
जातोऽप्येष प्रथयति कथं संपदं शम्बरारेः॥ १८६ ॥

पयोजनाभप्रियपत्नि विष्णु पदारविन्दव्यपदेशमेव।
निरीक्ष्य मध्यं नियमेन तत्र नेत्रं मुदा त्वं निदधासि नूनम्॥ १८७ ॥

नेत्रेण नीरनिधिपुत्रि नितान्तयोगात् मध्यं न चाक्षुषमिति क्षममेव मातः।
आसन्नतापि नितरामतिदूरता वा प्रत्यक्षतां प्रतिरुणद्धि यथाञ्जनादौ॥ १८८ ॥

अत्यल्पभावात्तव देवि मध्यो हरेः कटाक्षाविषयो यतोऽभूत्।
अतुल्यकल्याणगुणाश्रयस्यापि अजस्रबन्धोऽस्य किलानुरूपः॥ १८९ ॥

सुराशनश्रीप्रथने निदानमुपेन्द्रसंतोषकृदब्धिकन्ये।
वलग्नमेतद्रुचिरोरुरम्भा विलग्ननेत्रं कलये बलघ्नम्॥ १९० ॥

परमाणुषु मातरादिमं यदिदं कोशकृदाह मध्यमम्।
अमरः किल पामरस्ततः स बभूव स्वयमेव मध्यमः॥ १९१॥

अधिकाञ्चितयाभिवृद्धिमत्याप्यभिजातश्रुतिमञ्जुशब्द पङ्क्त्या।
अतिभङ्गुर एव शून्यवादं न जहौ माध्यमिकक्रमस्त्वदीयः॥ १९२॥

जननि स्मृतिजन्ममूलभूतं तनु मध्यं तव सन्ततानुमेयम्।
तदिहोपनतं पुरस्तनाङ्गीकृतसद्गौरवदर्शनानुरोधात्॥ १९३॥

न परं तव रम्यसीधुमित्रं वचनं पञ्चमभूतमब्धिकन्ये।
अपि तु स्फुटमेखलाकलाप प्रसरच्छब्दगुणोज्ज्वलं वलग्नम्॥ १९४॥

प्रबुद्धदीप्तौ प्रबलागमं ते हसत्यशेषाम्ब गुरौ नितम्बे।
अन्ते वसंस्तस्य तु मध्यमोऽयं स्थाने समातिष्ठत शून्यवादम्॥ १९५॥

मकरध्वजराजभद्रपीठं पुलिनं भूषणकान्तिरत्नसिन्धोः।
जलजायतने पृथु त्वदीयं जघनं यौवनहस्तिमस्तकं वा॥ १९६॥

कामाङ्कुशेन कलितक्षतमच्युतेन पाथोधिपुत्रि पृथुलं जघनं भवत्याः।
हस्तीन्द्र मस्तकमपूर्वमिदं यदस्य हस्तावुभौ लसत ऊरुमिषादधस्तात्॥ १९७॥

करस्थीकर्तुं यां भगवति तवोरुश्रियमसौ
करी नित्यं काङ्क्षत्यभिलषति तामेव कदली।
अतस्तामीर्ष्यातः प्रसभमभिमथ्नाति कलभो
द्वयोरेकत्रेच्छा जनयति मिथो द्वेषमधिकम्॥ १९८॥

प्रकाशयत्पद्मगृहे मदोपरमां हरेः स्वां सुरताधिभूमिम्।
शुभोरुरम्भाद्वयशोभितां दिवं जयत्युदारं जघनस्थलं तव॥ १९९॥

प्रकृतिः समदर्शिनी मृदूनां नितरामुन्नतिभाजि नीचके च।
इति संशयमुच्छिनत्ति मातस्तव सक्थिद्वितयं मुरद्विषोऽपि॥ २००॥

करभः कलभः प्रशस्तहस्तः कदली चाप्युरवः स्युरम्ब कान्त्या।
न तु तत्र च मुख्यवर्णदैर्ध्यात्कथयन्त्यूरुपदं त्वदीयसक्थ्नोः॥ २०१॥

तवोरुलक्ष्मीं द्विरदाः करस्थां कर्तुं कृताशा मधुपाय मत्ताः।
दिशन्ति दानं तदभीष्टसिद्धिं नापन्नपात्रार्पणतो हि नार्थः॥ २०२ ॥

असावसारोऽन्तरतीव कर्कशो मलीमसश्चोपरि कौञ्जरः करः।
इति त्वदूरू हसतो हरिप्रिये करिण्यपास्ते करभस्तु दूरतः॥ २०३ ॥

विबुधास्तव वर्णयन्ति जङ्घे शरधी दाशरथिप्रिये स्मरस्य।
न वयं बहुमन्महे तदेतन्न हि पृष्ठीकुरुते मनोभवस्ते ॥ २०४ ॥

प्रमिलन्तु शतानि काहलानां शरधीनां समुदेतु वा सहस्रम्।
कमले तव जङ्घयोस्ततः किं शतमन्धाः किमवेक्षितुं क्षमन्ते॥ २०५ ॥

काहलः कमलमन्दिरे भवज्जङ्घयोः श्रियमचूचुरद्यतः।
तन्यते बहुमुखप्रभञ्जनक्षोभितेन निनदस्ततोऽमुना॥ २०६ ॥

तनोति सिन्धोस्तनये मनोज तूणीरशङ्कां तव देवि जङ्घा।
तद्बाणभूतं कमलं तदग्रे पादापदेशेन यदाविरस्ति॥ २०७ ॥

बृन्देन बृन्दारकसुन्दरीणां नन्देष्टसूनोः सखि वन्दनीये।
मन्देतरानन्दथुमूलकन्दे वन्दे भवत्याश्चरणारविन्दे॥ २०८ ॥

यौ यस्य पादौ यदुवीरभार्ये तस्यैव दृष्टौ गतिदायिनौ तौ।
चित्रं तदेतच्चरणौ तवेमौ गजेन्द्रयोग्यां दिशतो गतिं नः॥ २०९ ॥

नलिनायतने मृदु प्रवालं पदयोस्तावकयोर्लवं प्रतीमः।
अत एव बिभर्ति पल्लवाख्यां भजते पादपशब्दमस्य पाता॥ २१० ॥

पदयोर्द्वितयं ननु त्वदीयं भजति स्वामिनि बालमित्ररागम्।
अथ पल्लवरूपमश्नुते तत्प्रतिषेधन्ति हि बालसख्यमार्याः॥ २११ ॥

यद्वस्तु यद्गुणवता कलितानुषङ्गं तत्तद्गुणीति विदितं तव पादपद्मे।
अत्यन्तरागिणि कृतं हृदयं मुनीनां वैराग्यमम्ब वहतीति विचित्रमेतत्॥ २१२ ॥

पादान् सहस्रमपि बालसरोजबन्धोः
　　पादद्वयी जयति ते जगदम्ब दीप्त्या।

बंहीयसामपि न सद्वसुहारकाणां
    प्रायो जयः कुवलयार्तिकृतां कृतः स्यात्॥ २१३॥

नवप्रवालादपि कोमलं ते न वन्दते कश्चरणारविन्दम्।
शनैरनैषीद् दृषदे यदम्ब स्पृशन् सशङ्कं भगवान् विवाहे॥ २१४॥

शुभतरलाक्षमञ्जुसुषमायतनं जगतां
    जननि शुचिद्विजैः श्रितमिदं पदमास्यमपि।
परमियती भिदा प्रथममभ्युदयं दधता
    त्वहिमरुचा समं हिमरुचा चरमं च रमे॥ २१५॥

प्रद्वेष्टि यः पादरुचिं त्वदीयां तमिन्दिरे द्रष्टुमयोग्यमाहुः।
दृष्टान्तमत्र प्रतिषिद्धदृष्टिमुद्यन्तमादित्यमुदाहरामः॥ २१६॥

न वर्णतः केवलमीप्सितार्थ दानादपि त्वच्चरणौ सुरागौ।
श्रियैव नेमौ शतपत्रमित्रे बभूवतुः पूज्यतयापि मातः॥ २१७॥

सुरेन्द्रभर्गादिसुरव्रजेडिते भजे तव क्षीरधिजे पदाम्बुजे।
व्यनक्ति सक्तं यदलक्तकं हरेरुरस्तटे तत्र वरत्वमुच्चकैः॥ २१८॥

उदारसन्देहमुषं वितन्वती मुदा रसं देहभृतां चिदात्मकम्।
सदारविन्देऽप्युदयन्तमिन्दिरे पदारविन्दे हसतः श्रिया तव॥ २१९॥

अपि नीरजस्फुरणहार्यहो रजः स्फुरणापहारि पदयोर्द्वयं तव।
अपि हंसकप्रणयि धूतहंसकं गमनेन पद्मभवने विशोभते॥ २२०॥

कौचिदङ्घ्रिकमले तवाश्रितौ कंसहिंसकपुरन्ध्रि हंसकौ।
मञ्जुलैरखिलरञ्जकौ रुतैर्मानसे विहरतो मधुद्विपः॥ २२१॥

राजच्छोभनखाश्रितं शुभकरं राजीवराजीसुहृत्
    पद्मे गाढतमोहरं तव पदं बालार्कबिम्बं च तत्।
यद्यप्यम्ब समं तथापि विदितो भेदस्त्वियानेतयोः
    अर्घ्यं संस्कृतमुत्तरस्य कलयन्त्याद्यस्य पाद्यं बुधाः॥ २२२॥

तव भगवति वन्दे दिव्यपादारविन्दे सदसि यदभिषेकं शम्भुजम्भारिमुख्याः।
स्वमुकुटघटितस्वः शाखिनिष्पन्नपुष्प प्रसृमरमकरन्दैरन्वहं तन्वते ते॥ २२३ ॥

प्रणतिषु तव पुण्यद्वन्द्वमासीत् पुरारेः
प्रणिपतनत एकं लोकमातस्त्वदङ्घ्र्योः।
चिरविरहकृशस्य स्वावतंसामृतांशोः
तव नखमयतारायोजनेन द्वितीयम्॥ २२४ ॥

चरणनलिनयुग्मं संसृतिक्लेशसिन्धोः तव हरिसखि सन्तस्तारकं सङ्गिरन्ते।
इदमुचितमवैमो येन तत्संश्रितानां ततिरपि च नखानां तारकत्वं बिभर्ति॥ २२५ ॥

अनिशं प्रकाशमधिगन्तुमिच्छया तव भाति सिन्धुतनये पदाम्बुजम्।
अधिगम्य नूनमभवन् यतो नखान्यत एव खं च तदभून्नभस्थलम्॥ २२६ ॥

मरालिकेड्याप्यमरालिकेड्या सुरद्रुमश्रीरपि विद्रुमश्रीः।
खरांशुकान्ता नखरांशुकान्ताप्यम्ब द्वयीयं तव चित्रमङ्घ्र्योः॥ २२७ ॥

चरणाविमौ हि करुणानिधे यतः तरुणारुणप्रकिरणानुकारिणौ।
अनुविन्दतस्तदरविन्दबन्धुतां अपि साधुचक्रबहुमान्यतां रमे॥ २२८ ॥

पदमाश्रितस्तव पयोधिकन्यके विपदं न जातु भजतीति साम्प्रतम्।
अपि तत्परागमधिमौलि धारयन् अपरागतां व्रजति जन्तुरद्भुतम्॥ २२९ ॥

श्रितः परागं जरठः शशाङ्को दृष्टो नतत्र्यंबकशीर्षगश्रीः।
स्पृशन्नपि त्वत्पदयोः परागं न जातु तारुण्यमहो जहाति॥ २३० ॥

सुरादिमान्यं विधुतोपसर्गं शुभावहं ते मृदु चारुवर्णम्।
पदं रमे यः प्रणमेज्जपेद्वा दूरादपास्यत्परमापदं सः॥ २३१ ॥

पादं त्रपादं तव पङ्कजानां वन्दे भवं देवि तरीतुकामः।
मस्ते समस्तेऽपि मञ्जुलाक्षा रागं परागं वहते यदीयम्॥ २३२ ॥

पदद्वयं यस्तव देवि सेवते प्रभुः श्रितानां द्विपदो भवत्यसौ।
विधुस्वसस्तद्विमुखस्तु यो नरश्चतुष्पदं हन्त वदन्ति तं बुधाः॥ २३३ ॥

पदयोस्तवाङ्गरागं प्राहुः स्वाभाविकं वयं त्वेनम्।
पुष्कलरागप्रियतमहृदयवसत्युपनतं च जानीमः॥ २३४ ॥

परमकरावलिरम्या बहुरागधराधरोरुविभ्रमभाक्।
असि हंसहारिगतिका पतिवत्पितृवत्पितृप्रसूवच्च॥ २३५ ॥

॥ इति श्रीमद्वेङ्कटाध्वरिविरचिते श्रीलक्ष्मीसहस्रे सौन्दर्यस्तबकः ॥